

**Збарзька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ**

Серія: «Бібліотекарю на замітку»

Великий Каменяр

*(методично-бібліографічні поради по
відзначенню дня народження Івана Яковича
Франка)*

Випуск 2

Збараж – 2011

Методичні поради адресовані бібліотекарям публічних та шкільних бібліотек, клубним працівникам, вчителям.

Матеріал підготувала: *В. Радовська*,
провідний методист ЦБС

Відповідальна за випуск: *О.В. Бойко*, директор
ЦБС

З любов'ю і шаною вимовляє все прогресивне людство ім'я Івана Франка, відзначаючи його черговий ювілей. Його називають Каменярем, бо він сміливо вдарив по скелі австро-угорського цісаризму, молотом лупав скелю соціальної несправедливості, гукаючи тисячам: *"Лунайте сю скалу. Нехай ні жар, ні холод не спинить вас"*. Франко став великим тому, що вийшов з народу, йшов з народом і вів його вперед, закликаючи *«добувати хоч синам»* як не собі, кращу долю в боротьбі. Він завжди бур у передніх рядах тих, хто ламав скелю старого світу в ім'я нового; скелю неправди і визиску в ім'я правди, добра і краси. Іван Франко внесений до списків найбільших письменників світу і його ім'я висічене на гранітних скрижалях історії поруч з іменами найславетніших синів людства.

Перу письменника належить понад п'ять тисяч творів, які ввійшли до золотого фонду не лише української, а й світової літератури. Його твори завжди служили і будуть служити всьому передовому людству в боротьбі проти імперіалізму, проти гноблення і експлуатації людини людиною, за мир, демократію і братерство.

Завдання бібліотечних працівників – доносити до свідомості читачів дорогий скарб творчого доробку Великого Каменяра. Для широкої пропаганди творів та літератури про життя і творчість письменника необхідно використовувати різні форми бібліотечної роботи: бесіди, бібліографічні огляди, літературні, тематичні, літературно-музичні вечори, літературні та франківські читання, години поезії, усні журнали, читацькі конференції.

В індивідуальних бесідах з різними групами читачів бібліотекаряю слід підкреслювати, що творча спадщина І.Франка надзвичайно багата і різноманітна. Він був не лише великим письменником, а й великим вченим-мислителем, продовжувачем традицій Т.Шевченка...

Пропаганду творів ювіляра та літератури про нього слід здійснювати комплексно, поєднуючи з пропагандою суспільно-політичної, історичної, художньої та іншої літератури, яка відображає життя трудящих Галичини в минулому і сьогодні. Особливу увагу слід звернути на книги та статті, де розкривається образ Великого Каменяра, борця за нове, вільне суспільство, яке творять сьогодні, трудящі франкового краю...

Необхідно активізувати роботу клубів «Любителів поезії», доповнивши тематику їхніх занять заходами, пов'язаними з відзначенням ювілею.

В централізованих бібліотечних системах слід практикувати підготовку загальносистемних, виїзних масових заходів. Доцільно подбати про те, щоб проводились вони спільно з школами, клубами, об'єднаннями книголюбів, місцевим відділенням Спілки письменників України, а також літературними об'єднаннями, керівниками та учасниками художньої самодіяльності.

Основна мета цих методично-бібліографічних матеріалів – допомогти бібліотечним працівникам організувати широку пропаганду творчості Івана Франка з нагоди його ювілею. В методичних порадах подається план книжкової виставки, цикл франківських читань, літературно-тематичні вечори, усний журнал, бібліографічний огляд літератури та інші форми бібліотечної роботи.

«ІВАН ФРАНКО - НАШ СУЧАСНИК».

(Цикл франківських читань)

«Син «Яця-коваля», «вічний революціонер», трудівник, борець, поет – Іван Франко з нами, серед нас, він наш сучасник, супутник і друг».

М.Рильський

Під час проведення франківських читань треба звернути увагу на значення творчої спадщини І.Я.Франка в нашому житті, її місце в духовному світі сучасника. Слід підкреслити, що Іван Франко був провісником ідей свободи і соціальної справедливості, співцем прийдешнього братерства, нового світлого життя вільних людей. З великим запалом він закликав народ до боротьби за свободу і правду, за щастя і гідність людини.

Він є нашим сучасником, соратником і прибічником у нашому щоденному житті, в праці, котру він так натхненно оспівував. Його слово збуджує думку, запалює серця до нових і нових звершень в ім'я процвітання рідної Вітчизни. Його твори кличуть на звитяжну працю для блага людей.

Франківські читання можна провести за циклами:

Перше читання: «Провісник майбутнього, борець за майбутнє»

1. Борець за правду і щастя людини. *(Лекція)*
2. Вогонь в одежі слова. *(Вечір поезії)*

Друге читання: «Поборник братерства нового»

1. Співець свободи і братерства. *(Літературно-тематичний вечір)*
2. У народів вільнім колі. *(Відкритий перегляд літератури)*

Третє читання: «Вічно з нами»

«ЦВІТЕ ДОБРОМ ЗЕМЛЯ КАМЕНЯРА»

(Усний журнал)

*І над оновленим, щасливим світом,
Над збратаними, чистими людьми
Ти зацвітеш новим, пречудним цвітом.
Прийде той час!*

І.Франко

*"Зерна, посіяні Франком в його творах,
тепер зійшли в сто крат на нивах Галичини й
Буковини. Мрії письменника здійснились..."*

О.Кобилянська

Перша сторінка – «Наша гордість і слава»

(Лекція)

Цю сторінку можна побудувати у формі короткої лекції про велич і безсмертну славу Великого Каменяра. Слід підкреслити, що І.Франко є гордістю не тільки української, а й усієї світової літератури. Всім прогресивним людям світу дороге ім'я Івана Франка, котрий, за його власним висловом, *«прокладав новий шлях будущини»*. Лекція може супроводжуватись художнім читанням творів Івана Франка та присвячених йому творами інших письменників.

Друга сторінка – «На оновленій землі»

(Огляд літератури)

Тут слід зупинитися на літературі, в якій відображені величезні зміни, що сталися на рідній землі Каменяра. Треба показати, як на Батьківщині поета бурхливо розквітло нове життя, про прихід якого він не тільки пророче говорив у своїх творах, а й активно за нього боровся.

Третя сторінка – «У героїв землі Франкової»

(Вечір-зустріч)

Ця сторінка повинна ознайомити з ділами нащадків Каменяря, наших сучасників, які впевнено дивляться у завтрашній день, знаючи, що своєю натхненною працею вони зроблять його ще світлішим і багатшим.

Четверта сторінка – «Вінок шани Каменяреві».

*(Художнє читання творів,
присвячених Франкові)*

Ця сторінка має відобразити всенародну пам'ять, любов і шану до Великого Каменяря.

Активній пропаганді творчості І.Франка та літератури про його життя і діяльність сприятиме проведення літературно-тематичних вечорів. Темі їх можуть бути найрізноманітнішими, наприклад: «Великий Каменярь», «Вічний революціонер», «Співець дум народних», «Пісня і праця – великі дві сили», «Лиш боротись – значить жить», «Провісник майбутнього», «Вічно живий Франко».

Літературні вечори слід проводити разом з будинками культури, клубами любителів поезії, за допомогою членів літературних гуртків, учасників художньої самодіяльності тощо.

«СПІВЕЦЬ СВОБОДИ І БРАТЕРСТВА»

Літературний вечір

*Та прийде час, і ти огнистим
видом засяєш у народів вольних
колі..!*

І.Франко

*Іван Франко – співець прийдешнього
братерства людей, глашатай і провіс-
ник ідеї свободи і соціальної справедливості.*

Я.Колос

Програма, вечора:

1. **І.Франко - поборник дружби народів.**
(Доповідь)
2. **Гімн Каменяреві.** (Художня частина)
3. **У народів вільнім колі.** (Перегляд літератури).

У доповіді слід підкреслити, що І.Франко – співець свободи і братерства, переконаний інтернаціоналіст, натхненно і цілеспрямовано прокладав мости духовного єднання між народами.

У перегляді літератури слід представити книги про дружбу народів, про розквіт України і втілення дум Великого Каменяра про щасливе життя його земляків.

До художньої частини вечора варто включити, крім поезій І.Франка та музичних творів на його тексти, присвячених йому вірші. Бажано зупинитись на віршах І.Франка зі збірок "*З вершин і низин*", "*Зів'яле листя*". "*Мій Ізмарагд*", які розкривають багатий духовний світ людини, на піснях "*Вічний революціонер*", "*Розвійтеся з вітром*" (Муз. М. Лисенка), "*Чого являєшся мені...*" (муз. К. Данькевича) "*Ой ти, дівчино - з горіха зерня...*" (муз. А. Кос-Анатольського), а також віршах М. Рильського, В. Сосюри, М. Бажана та віршах львівських поетів, присвячених Франку.

При проведенні літературних вечорів треба звернути особливу увагу на широку пропаганду поетичних творів Івана Франка, які вже давно визнані одним із шедеврів світової лірики. Поезія Франка хвилювала і буде вічно хвилювати людські серця. Його поетичне слово володіє особливою чудодійною силою. Воно будить думки людини, сповнює її наснагою, хвилює емоційною образністю. Справжня поезія завжди пристрасна і емоційна, це "*вогонь в одежі слова*", як сказав Франко. Коли у нашій уяві постає літературно-громадський портрет Великого Каменяра, ми передусім, бачимо запального поета, який рішуче і невтомно

вступав у двобій зі суспільним злом. Його все життя було сповнене творчого горіння. З нервів, сліз, розпачу, відчаю і болю Франка створені справжні перлини його лірики, що ввійшли в золотий фонд світової поезії.

Широкий пропаганді поетичної творчості І.Франка сприятиме проведення циклу вечорів поезії на теми: *"Поет-борець"*, *"Поезія мужності і боротьби"*, *"Співець свободи"*, *"Вогонь в одязі слова"*, *"Поезія праці і боротьби"*, *"Інтимна лірика Франка"*.

Значний інтерес читачів викличе вечір поезії на тему: *"Мій улюблений вірш Франка"*, на якому кожний виступаючий розповість про те, що його приваблює в поетичній творчості Франка, охарактеризує той чи інший вірш поета.

Важливе місце в пропаганді творчості Івана Франка та літератури про його життя і діяльність повинні зайняти бібліографічні огляди літератури. Бібліографічні огляди, присвячені Франку, можна провести на теми; *"Твори мужності й боротьби"*, *"Іван Франко у спогадах сучасників"*, *"Поетичний вінок Івану Франкові"*, *"Іван Франко у творчості львівських поетів"* та ін.

Пропонуємо огляд літератури на тему:

"Художній життєпис Івана Франка"

(Образ письменника в прозі)

Велич життя і творчості сина українського народу знайшли яскраве відображення в творах майстрів художнього слова. Одним з перших прозових творів про поета стала гумореска П.Козланюка *"Ніч на Личакові"* (1933). У 1940 р. з'являється новела Ю.Яновського *"Іван"*, через рік - оповідання О.Десняка *"Біль у серці"* та його ж нарис *"Хлопський кандидат"*. Художня прозова Франкіана значно збагатилась у післявоєнний період. Вона поповнилась такими творами, як повісті З.Каменкович *"Напис на книзі"*, Д.Бандрівського *"Під синіми горами"*,

Д.Лукиjanовича "Франко і Беркут", оповідання Г.Довннара "Живий голос", Л.Смілянського "Тюремні сонети". У згаданих творах зображуються лише окремі епізоди з життя письменника.

Книга Бандрівського Д. "Під синіми горами" являє собою твір мемуарного характеру. Тут письменник постає із спогадів про нього персонажів повісті – діда Олекси, брата поета З.Франка та інших нагуєвичан.

Першим значним історико-бібліографічним виданням про І.Франка стала повість Лукиjanовича Д. "Франко і Беркут". Автор – сучасник великого Каменяра – вже з гімназійних літ перебував під впливом творів та ідей поета-революціонера, згодом тривалий час спілкувався з ним. В основу цього твору ліг невеликий за часом відрізок із багатой біографії поета, а саме - перебування молодого І.Франка влітку 1875р. в Лолині. Сюди його привели юнацькі почуття до сестри свого учня Ярослава Ольги Рошкевич. Автор повісті вдало уникає небезпеки зосередитися тільки на одній сюжетній лінії: Ольга Франко. Він відтворює психологічний процес громадсько-політичного змушнення майбутнього письменника.

Найбільшими творами про великого Каменяра є романи П.Колосника "Терен на шляху" та "Поет під час_облоги". Роман "Терен на шляху" охоплює життя поета з раннього дитинства, до 1880 року. Письменник поступово веде читача життєвим шляхом свого героя, розкриває його духовний світ. Одну з сюжетних ліній становлять взаємини І.Франка з О.Рошкевич. П. Колесник показав трагедію високих людських почуттів у суспільстві, заснованому на матеріальній користі. Однак особиста драма (Ольгу видають заміж за В.Озаркевича) не зломил І.Франка, як не зломил його поліцейські переслідування.

Роман П.Колесника "Поет під час облоги" – про скрутні восьмидесяті роки ХІХ століття. То був час, коли в тяжких умовах Австро-Угорської монархії пролетаріат Галичини робив перші кроки в боротьбі за соціальне

визволення. Це були важкі роки в житті Івана Франка. Та в цю похмуру добу він не зломився, не піддався зневірі. Він протидіяв недругам, обставинам, ворожим ідеям. І пам'ятав одне, з чим ішов уперед до нових випробувань: "Лиш боротись - значить жить..."

Особливою популярністю користуються нариси Горака Р., в яких він відображає окремі періоди з життя письменника, зокрема, його взаємовідносини з О.Рошкевич та О.Хоружинською. Р.Д.Горак у нарисах "Картки першої любові" та "Як розцвілий свіжо гай" змальовує образ Ольги Рошкевич, яку в свої юнацькі роки любив Франко. Він бачив в ній людину з багатим духовним світом, благородними пориваннями. Їх несподіваний розрив наклав відбиток на все життя кожного з них. У нarisі "Жінка, яка йшла поруч" Р.Горак з особливою теплотою змальовує образ Ольги Хоружинської – дружини Франка, яка мужньо розділяла усі домашні нестатки та інші важкі випробування, що зустрічались на шляху їх спільного життя.

Всі ці твори, присвячені Франкові, розкривають глибоко правдивий, величний образ "велетня думки й праці".

Радимо провести обговорення роману П.Колодника "Поет під час облоги" (К.: Рад. письменник, 1980.-368 с.), зупиняючись на таких питаннях:

1. Яка, на ваш погляд, головна ідея роману?

2. Про що говорить назва книги?

3. Яка роль Івана Франка - головного героя роману, в розвитку ідеї твору?

4. Як доля Івана Франка допомогла розкриттю образів інших діючих осіб?

5. Відносини І.Франка з М.Павликом та М.Драгомановим.

6. Які розходження між взятими із життям І.Франка фактами та художнім відображенням їх у повісті?

7. Жіночі образи в романі. Ваше ставлення до них.

8. Благородство особистих відносин І.Франка і Юзі Дзвонковської?

Найбільш доступною формою наочної пропаганди творів Івана Франка та літератури про його життя і діяльність є книжково-ілюстративні виставки. Пропонуємо кілька назв для книжкових виставок, присвячених ювілею Франка: "Великий майстер українського слова", "Народний письменник України", "Письменник – мислитель", "Наш безсмертний Франко".

До уваги бібліотекарів подаємо план книжкової виставки:

"ВЕЛИКИЙ ПИСЬМЕННИК І ГРОМАДЯНИН"

Цитата:

"Яко син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почував себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові".

І. Франко

І розділ. Безсмертна спадщина Франка.

Цитата:

"Величезні духовні багатства лежать перед нами в творах Івана Франка".

М. Тихонов

Тут слід якнайширше представити всі видання творів Франка, які є в бібліотеці.

ІІ розділ. "Його життя – вогонь і боротьба"

Цитата:

"Лиш боротись - значить жити"

І. Франко

В цьому розділі потрібно представити найважливішу літературу, що дає загальну характеристику життя і творчості І. Франка. Поруч можна розташувати художні твори, які змальовують образ Великого Каменяря.

ІІІ розділ. "У пам'яті народній"

Цитата:

"Навіки незабутні світлі імена великих синів"

батьківщини, чиї серця, таланти і помисли були спрямовані на служіння народові, який їх породив, до числа таких імен, по праву належить ім'я Івана Франка".

М.Шолохов

Тут необхідно представити матеріали про всесвітню славу поета, про відзначення ювілеїв поета та широке використання його творчості в наш час.

Як підсумковий захід по пропаганді творчості І.Я.Франка радимо провести вікторину, яка дасть можливість активізувати мислення читачів, поглибити їх інтерес до творчості письменника.

Питання вікторини:

1. Яким віршем відкривається збірка "З вершин і низин"?

("Вічний революціонер")

2. Який композитор передав у музиці революційний зміст цього вірша?

(М.В. Лисенко)

3. Які твори Франка мають однакові назви з статтею Добродюбова і п'єсою Горького?

("На дні")

4. Якого письменника Франко назвав "одним із світочів російського народу"?

(О.М.Горького)

5. Назва якої повісті Франка складається з назви міста і дієслова, що означає емоційний стан людини?

("Борислав сміється")

6. Який драматичний твір присвятив Франко одному з князів Київської Русі?

("Сон князя Святослава")

7. Який однойменний цикл віршів є у Франка і Грабовського?

("Веснянки")

8. До якої повісті Франко взяв епіграфом слова Пушкіна: "Дела давно минувших дней, преданья стрины глубокой"?

(До повісті "Захар Беркут")

9. Які поеми Франка названі іменами: міста ХУІ-ХУП ст.; біблійного героя?

(а) "Іван Вишенський"; б) "Мойсей")

10. У якій повісті Франка показано прекрасний образ дівчини, що заради любові до народу зрікається свого батька? Як її звать?

(У повісті "Захар Беркут", Мирослава)

11. Назва якого циклу віршів Франка є першою згадкою про пролетаря в українській дожовтневій поезії?

("Думи пролетаря")

12. Які визначні твори Гоголя, Чернишевського і Помяловського Франко переклав на українську мову? *("Мертві душі", "Що робити?", "Нариси бурси")*

13. Яка народна пісня послужила Франкові темою драми "Украдене щастя"?

("Пісня про шандаря")

14. Якого драматурга Франко назвав "Шекспіром російського купецтва"?

(О.М.Островського)